

УДК 658.012

DOI: 10.31359/2312-3427-2021-2-2-54

С.М. Судомир, д-р екон. наук, професор

e-mail: sudomyr_s@ukr.net

[http:// orcid.org/ 0000-0002-2574-1724](http://orcid.org/0000-0002-2574-1724)

М.М. Жибак, д-р екон. наук, професор

e-mail: myronzh@ukr.net

[http:// orcid.org/ 0000-0002-1765-820X](http://orcid.org/0000-0002-1765-820X)

І.С. Гурська, канд. екон. наук, доцент

e-mail: irinagyrska@ukr.net

[http:// orcid.org/ 0000N0003N0547-6799](http://orcid.org/0000N0003N0547-6799)

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розроблені теоретичні і методологічні основи застосування проєктної методології до управління проєктами розвитку, узагальнені системи поглядів на управління розвитком, розроблено фрагмент проєктування потенціалу системи підприємств з врахуванням вимог синергетики та потенційних можливостей його реалізації; сформовано основні підходи до проєктування результативної системи управління діяльності підприємств.

***Ключові слова:** управління, проєкти, розвиток, підприємство, синергія.*

Постановка проблеми. Використання методології управління проєктами та програмами для упорядкування розвитку є порівняно новим підходом в менеджменті. Проєкти і програми саме розвитку компанії, як особлива категорія не бізнес-проєктів, обділені такою увагою і застосування проєктних методів до них поки не формалізована, хоча саме тут концентруються реальні можливості підвищення ефективності підприємства – зниження витрат, посилення відповідності корпоративної стратегії, упорядкування розвитку, досягнення синергії та ін.

Подібний інноваційний підхід дозволить значно підвищити виробничий потенціал організації і забезпечить значний економічний, соціальний і іміджевий ефект.

В ході здійснення і поширення застосування проєктних підходів до розвитку формується і розвивається нова, сучасна корпоративна система управління проєктами і програмами розвитку, як відкритого, гнучкого, прозорого, налагодженого під конкретний проєкт або програму методу.

Розробка нових концептуальних і методологічних підходів до обґрунтування застосування проєктного управління для розвитку підприємств багато в чому забезпечує методологічну цілісність, теоретичний розвиток та практичну значимість самої науки управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з формуванням і розвитком організації, її життєвим циклом, різні підходи до дослідження і моделі організаційного розвитку присвячені в працях Т. Гуренко, Р. Залтмана, Л. Керка, Г. Керолла, Д. Марча, С. Нестеренко, М. Пономарьовою, М. Судомир, С. Судомир, Д. Ушера, М. Еванса, Д. Фрімена і ін. Однак, у більшості робіт не розглядається розвиток, як вид комплексної діяльності, якою можливо управляти на основі сучасних методів менеджменту, зокрема методів проєктного менеджменту.

Переважно дослідження, зосереджені на внутрішніх проєктах, описується тільки частина діяльності з розвитку, незважаючи на актуальність застосування сучасних методів управління, як правило, не ставляться завдання створення цілісної, методологічно обґрунтованої концепції управління проєктами розвитку як перспективної форми інтеграції процесів розвитку компанії, управлінської науки з практикою. Відсутня завершена концепція системного бачення управління проєктами розвитку, сутності, змісту і методологічних принципів, що охоплює стадії від попереднього обґрунтування та до оцінки результатів реалізації проєкту.

Формулювання цілей статті полягає в обґрунтуванні теоретичних основ, методологічних принципів і змісту проєктного управління процесами розвитку компаній до умов конкуренції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою проблемою, як в науковому, так і в практичному відношенні є розробка теоретичних і методологічних питань, що забезпечують реалізацію цілісного підходу до вирішення всієї сукупності проблем управління розвитком організації.

Розробка науково обґрунтованої концепції управління розвитком дозволить більш ефективно регулювати застосування інновацій компаніями, істотно впливати на процеси, що відбуваються в них.

Для реалізації можливостей розвитку необхідне виконання всіх рівнів, а саме: управління розвитком повинне передбачати оптимальний розподіл фінансових, трудових та інших ресурсів компанії, повинні бути

створені реальні передумови для участі співробітників-компанії в підготовці і реалізації ініціатив.

Розвиток носить унікальний характер і відноситься до різних аспектів діяльності компанії. Він орієнтований як на внутрішню так і на зовнішню діяльність компанії.

Для розвитку компанії потрібна радикальна зміна лояльності до нього працівників організації. Сформований нині стереотип розвитку на підприємствах обмежується в основному неформалізованими діями і заходами, захисними заходами здійснюваними (в так званому робочому порядку, і спрямованими на рішення планових або раптових проблем).

У багатьох компаніях відсутня стратегія розвитку, яка сприятиме зміцненню стану активів компанії, зростання її ділової активності в майбутньому.

Впорядкування і регулювання розвитку підвищує конкурентоспроможність компанії; скорочує час досягнення поставлених цілей розвитку, створює «прозорість» управління.

Відсутність управління розвитком призводить до хаотичності у виборі напрямків, та складності реалізації ініціатив з розвитку, і як наслідок до відсутності зростання і можливу загрозу виходу з бізнесу.

Розробка принципово нових концептуальних і методологічних підходів до обґрунтування застосування проектного управління для розвитку підприємств багато в чому забезпечує методологічну цілісність, теоретичний розвиток та практичну значимість самої науки управління.

Отже, побудова ефективної системи управління розвитком підприємств залежить від теоретико-методологічного підходу і впровадження проектних методів в систему управління процесом розвитку.

Розвиток буде цінний тільки тоді, коли буде розроблена стратегія розвитку, встановлені вимірні цілі та поставлені чіткі орієнтири її досягнення.

Нами акцент зроблено на синергетичний підхід в розвитку соціально-економічних систем в умовах інституціонально-структурної трансформації економіки України. Розроблено фрагмент проектування потенціалу системи підприємств з врахуванням вимог синергетики та потенційних можливостей його реалізації (рис. 1).

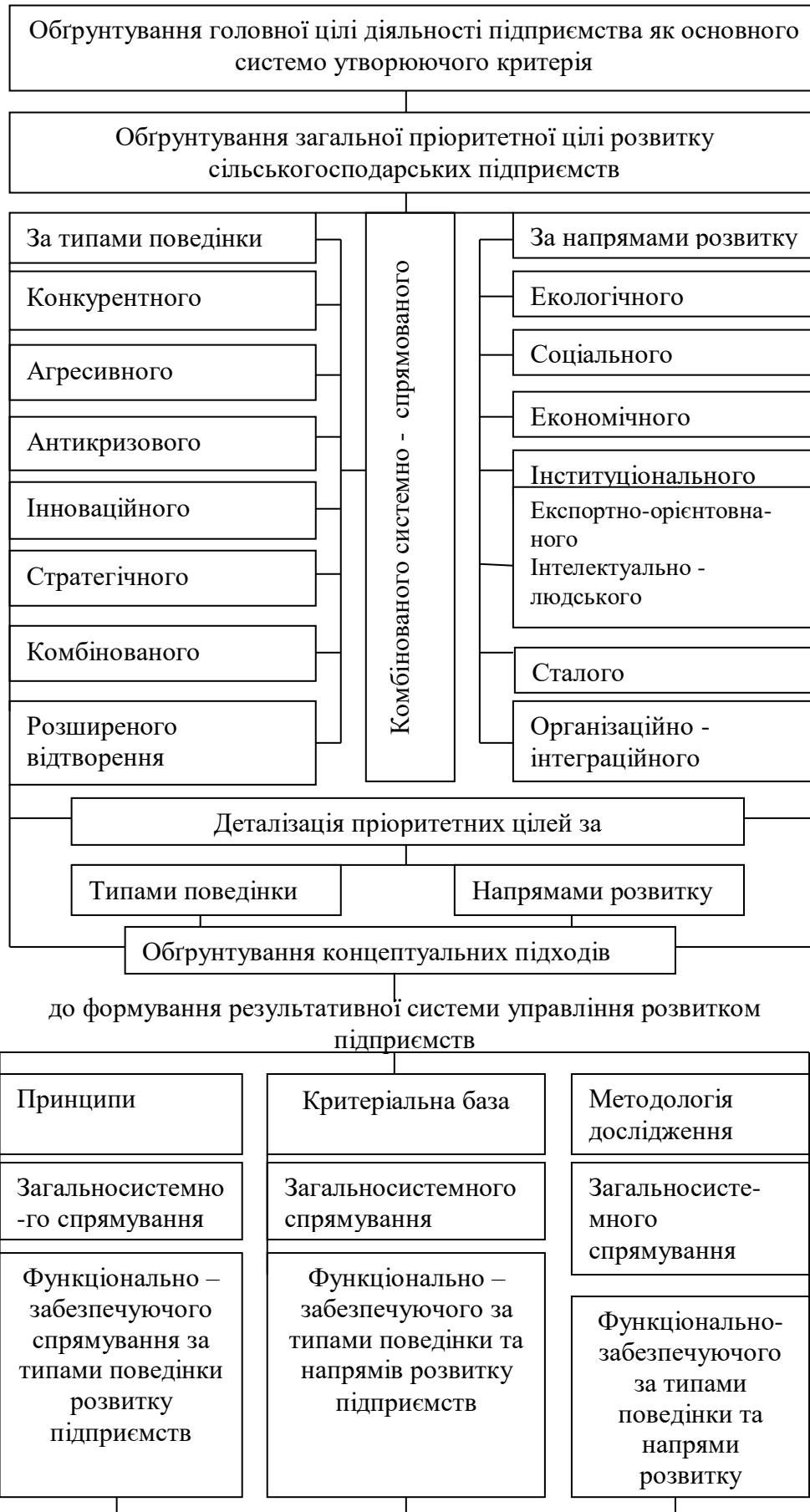
Формуючи результативну систему відповідальності в організаційних формуваннях вважаємо за доцільне чітко визначити основні етапи розв'язання названої проблеми [1]. Пропонується наступний варіант проектної дії [6]:

- обґрунтування цільової спрямованості відповідальності як локальної системної цілісності та підсистеми в системі управління діяльністю підприємств;
- обґрунтування напрямів розвитку підприємств та типів їх поведінки;
- обґрунтування моделі розвитку організацій (підприємств);

Потенціал системи з врахуванням вимог синергетики	Стадія проектування з використанням вимог синергетики	Потенціал можливостей реалізації проєкта	Стадія реалізації проєкта	Оперативна реструктуризація дій в організації та в системі менеджменту	Відслідковування ситуацій, відхилень від проєктно-сформованих можливостей по забезпеченню синергетичного ефекту
	Обґрунтована цільова спрямованість розвитку		Формування управлінської команди із збалансованою структурою раціональної і ірраціональної моделі поведінки		Згідно стадій реалізації проєкта
	Збалансованість елементів системи з позицій вимог синергетики		Ситуаційна доцільність корегування складових потенційних можливостей організації та менеджменту як системи		Моніторинг діяльності соціально-економічної системи й зовнішнього середовища
	Варіанти сценарного спрямування		Зміна складових системи забезпечення успіху через корегування в тріаді влади «функція, обов'язки і права»; «ресурсного забезпечення, права і влади»		Оперативна реалізація системи менеджменту
	Проектний синергетичний ефект				Оперативне корегування в організації та в системі менеджменту факторів забезпечення успіху

Рис. 1. Фрагмент проєктування потенціалу системи підприємств з врахуванням вимог синергетики та потенційних можливостей його реалізації

Примітка. Розробка Судомир С. М. [6]

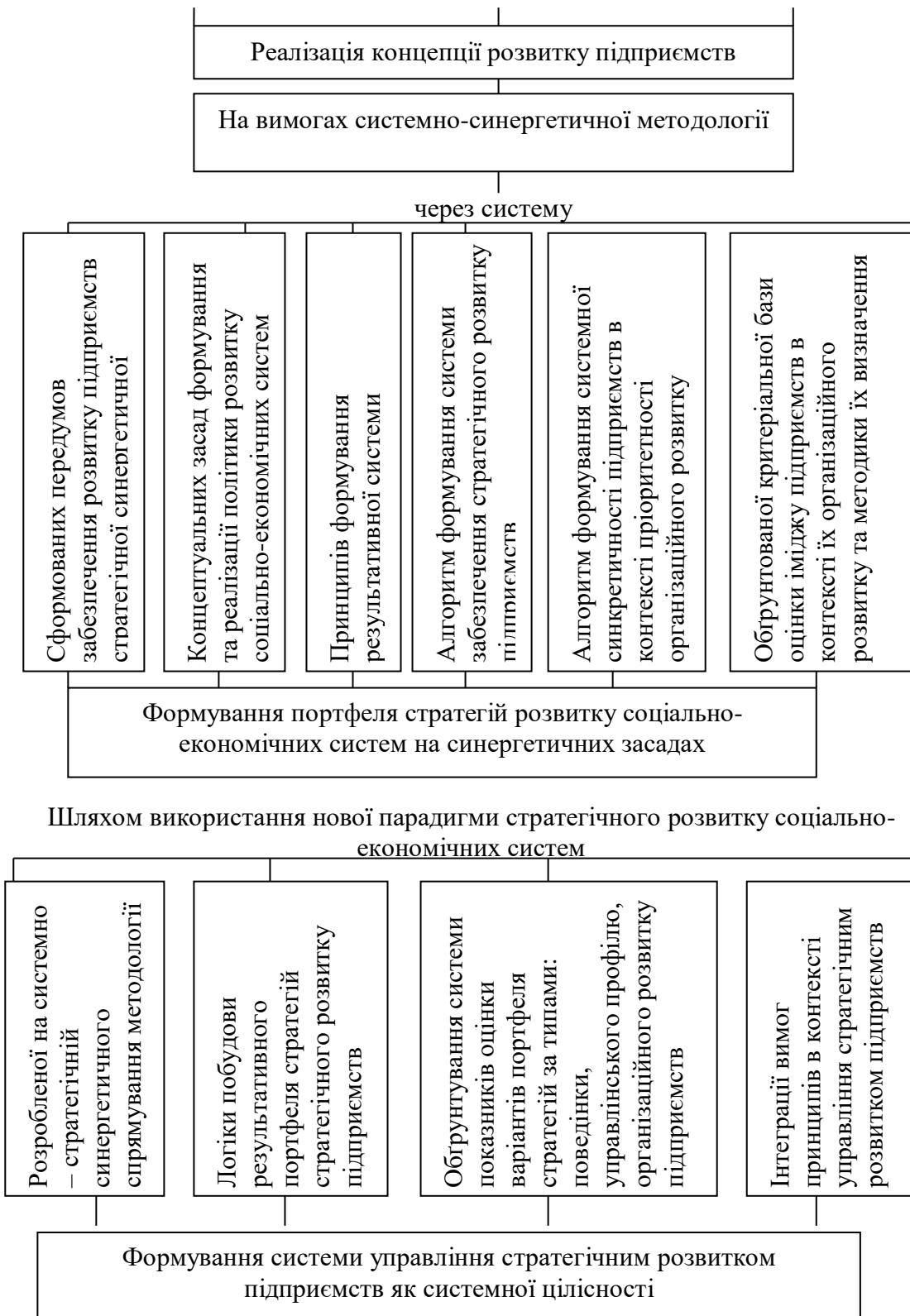

Рис. 2. Основні підходи до проектування результативної системи управління діяльністю підприємств

Примітка. Розробка Судомир С. М. [6]

- обґрунтування загальної цільової спрямованості розвитку підприємств;
- обґрунтування функціонально-забезпечуючих стратегій досягнення цілей загальної стратегії;
- обґрунтування центрів відповідальності функціонального забезпечення реалізації як загальної, так і функціонально-забезпечуючих стратегій;
- обґрунтування діапазону відповідальності управлінського персоналу в системі діяльності;
- обґрунтування критеріїв відповідальності в розрізі функцій, цілей, задач, стратегій, програм;
- обґрунтування системи повноважного забезпечення результативності відносин відповідальності.

Названі етапи є передумовою обґрунтування напрямів відповідальності за деталізованими об'єктами та критеріями.

На основі обґрунтованих методологічних підходів щодо розвитку підприємств як соціально-економічних систем розроблена структурно-

логічна схема проектування результативної системи управління їх розвитком (рис. 2).

Висновки. На основі обґрунтованих методологічних підходів щодо розвитку підприємств як соціально-економічних систем розроблено структурно-логічну схему проектування результативної системи управління [6-10]. Запропоновану логіку основних підходів до проектування результативної системи управління підприємствами покладено в основу системно-комплексного забезпечення реалізації конкурентних переваг в їх стратегічному розвитку на синергетичних засадах з урахуванням сформованих можливостей внутрішнього та зовнішнього спрямування.

Бібліографічний список.

1. Гудзинський О. Д., Судомир С. М., Гуренко Т. О. Теоретико-методологічні засади результативного управління розвитком підприємств): [монографія]. К.: ЦП «Компринт», 2017. 411 с.

2. Гудзинський О. Д., Судомир С. М., Нестеренко С. А., Гуренко Т. О., Колос З. В. Організаційно-економічний механізм розвитку підприємств АПК: управлінський аспект: [монографія]. К.:ЦП «Компринт», 2019. 352 с.

3. Єрмаков О.Ю., Судомир М. Р. Організаційно-економічний механізм зростання конкурентостійкості сільськогосподарських підприємств): [монографія]. К.: ЦП «Компринт», 2019. 180 с.

4. Судомир М. Р. Організаційний розвиток підприємств: теоретико-методологічні аспекти. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 4. С. 267–269.

5. Судомир С. М. Розвиток соціально-економічних систем конкурентоспроможного спрямування. *Економічний часопис-XXI*. № 9–10 (1) 2013. С. 57–60.

6. Судомир С. М. Формування системи управління розвитком сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія: [монографія]. К.: ЦП «Компринт», 2015. 483 с.

7. Рябуха М.С., Цицоріна А.Є. Конкуренція як категорія ринкових відносин та конкурентоспроможність як предмет наукових досліджень. *Вісник ХНАУ. Серія: економіка АПК і природокористування*. – Харків: ХНАУ 6(2007): 96-100.

8. Должикова І., Пономарьова М.. Заходи забезпеченні конкурентних переваг та зміцнення конкурентоспроможного виробництва.Сучасні

напрями та перспективи розвитку агро- та електроінженерії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2018. 240 с. С. 86-88.

9. Пономарьова М. С., Єфремова Н.О., Нагорнюк О.П. Інструменти маркетингу в умовах зростання конкурентних переваг агробізнесу. Вісник ХНАУ. Серія Економічні науки. № 1. 2018. С. 247-256

10. Рябуха М. С. Мотиваційний механізм в структурі економічного механізму підприємницької діяльності // Збірник ХНЕУ «Управління розвитком 8 (2009): 80.

References:

1. Hudzyna's'kyu O. D., Sudomyr S. M., Hurenko T. O. Teoretyko-metodolohichni zasady rezul'tatyvnoho upravlinnya rozvytkom pidpryyemstv): [monohrafiya]. K.: TSP «Komprynt», 2017. 411 s.

2. Hudzyna's'kyu O. D., Sudomyr S. M., Nesterenko S. A., Hurenko T. O., Kolos Z. V. Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm rozvytku pidpryyemstv APK: upravlins'kyu aspekt: [monohrafiya]. K.:TSP «Komprynt», 2019. 352 s.

3. Yermakov O.YU., Sudomyr M. R. Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm zrostannya konkurentostiykosti sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv): [monohrafiya]. K.: TSP «Komprynt», 2019. 180 s.

4. Sudomyr M. R. Orhanizatsiynyy rozvytok pidpryyemstv: teoretyko-metodolohichni aspekty. Zbirnyk naukovykh prats' Tavriys'koho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky). 2013. № 4. S. 267–269.

5. Sudomyr S. M. Rozvytok sotsial'no-ekonomichnykh system konkurentospromozhnoho spryamuvannya. Ekonomichnyy chasopys-XXI. № 9–10 (1)“ 2013. С. 57–60.

6. Sudomyr S. M. Formuvannya systemy upravlinnya rozvytkom sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv: teoriya, metodolohiya: [monohrafiya]. K.: TSP «Komprynt», 2015. 483 s.

7. Ryabukha M.S., Tsytsorina A.YE. Konkurenciya yak katehoriya rynkovykh vidnosyn ta konkurentospromozhnist' yak predmet naukovykh doslidzhen'. Visnyk KHNAU. Seriya: ekonomika APK i pryrodokorystuvannya. – Kharkiv: KHNAU 6(2007): 96-100.

8. Dolzhykova I., Ponomar'ova M.. Zakhody zabezpechenni konkurentnykh perevah ta zmitsnennya konkurentospromozhnoho vyrobnytstva.Suchasni napryamy ta perspektyvy rozvytku ahro- ta elektroinzheneriyi: materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi. Ternopil': FOP Palyanytsya V. A., 2018. 240 s. С. 86-88.

9. Ponomar'ova M. S., Yefremova N.O., Nahornyuk O.P. Instrumenty marketynhu v umovakh zrostannya konkurentnykh perevah ahrobiznesu. Visnyk KHNAU. Seriya Ekonomichni nauky. № 1. 2018. С. 247-256

10. Ryabukha M. S. Motyvatsiynyy mekhanizm v strukturi ekonomichnoho mekhanizmu pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti // Zbirnyk KHNEU «Upravlinnya rozvytkom 8 (2009): 80.

Судомир С.М., Жибак М.М., Гурская І.С. Управление проектами развития предприятия: теоретико-методологический аспект. Разработана структурно-логическая схема проектирования результативной системы управления их развитием которая включает: обоснование главной цели деятельности предприятия как основного системообразующего критерия; обоснование общей приоритетной цели развития предприятий по типам поведения и направлениями развития; детализацию приоритетных целей по типам поведения и направлениями развития; реализацию концепции развития предприятий на требованиях системно-синергетической методологии через систему: сложившихся предпосылок обеспечения развития предприятий стратегической синергетической ориентации; концептуальных основ формирования и реализации политики развития социально-экономических систем; принципов формирования результативной системы стратегического развития; алгоритма формирования системы обеспечения стратегического развития предприятий; обоснованной критериальной базы оценки имиджа предприятий в контексте их организационного развития и методики их определения; формирование портфеля стратегий развития социально-экономических систем на синергетических принципах путем использования новой парадигмы стратегического развития социально-экономических систем; формирование системы управления стратегическим развитием предприятий как системной целостности; проектирование составляющих подсистем: организационной структуры и структуры управления по разным типам и организационными моделями; моделей развития властно-собственных отношений как базовой основы самоорганизации; контроля и ответственности; активизационно-мотивационного обеспечения развития социально-экономических систем; формирование механизмов управления развитием социально-экономических систем и др.

Разработан фрагмент проектирование потенциала системы предприятий с учетом требований синергетики и потенциальных возможностей его реализации.

Ключевые слова: управления, проект, развитие, предприятие, синергия.

Sudomir S.M., Zhibak M.M., Gurskaya I.S. Enterprise development project management: theoretical and methodological aspect. The structural-logical scheme of designing of effective system of management of their development which includes is developed:

- substantiation of the main purpose of the enterprise as the main system of the forming criterion;

- substantiation of the general priority goal of enterprise development by types of behavior and directions of development;

- detailing of priority goals by types of behavior and directions of development;

- implementation of the concept of enterprise development on the requirements of system-synergetic methodology through the system: formed prerequisites for ensuring the development of enterprises of strategic synergetic orientation; conceptual bases of formation and realization of policy of development of social and economic systems; principles of forming an effective system of strategic development; algorithm for forming a system for ensuring the strategic development of enterprises; a substantiated criterion base for assessing the image of enterprises in the context of their organizational development and methods of determining them;

- formation of a portfolio of strategies for the development of socio-economic systems on a synergistic basis by using a new paradigm of strategic development of socio-economic systems;

- formation of a management system for strategic development of enterprises as a system integrity;

- design of constituent subsystems: organizational structure and management structure for different types and organizational models; models of development of power-own relations as a basic basis of self-organization; control and responsibility; activation and motivational support for the development of socio-economic systems; formation of mechanisms for managing the development of socio-economic systems, etc.

A fragment of designing the potential of the enterprise system has been developed, taking into account the requirements of synergetics and potential opportunities for its implementation.

Стаття надійшла до редакції: 11.04.2021 р.